

Yttrande över betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65)

Myndigheten för delaktighet (MFD) arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar. MFD lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

MFD vill uppmärksamma att ett funktionshindersperspektiv ofta saknas inom det svenska krisberedskapsarbetet, och det saknas även i betänkandet. När insatser nu vidtas för att stärka Sveriges beredskap är det av yttersta vikt att ett funktionshindersperspektiv inkluderas, så att det offentliga kan säkerställa att beredskapsarbetet inkluderar hela befolkningens varierande behov och förutsättningar.

MFD lämnar allmänna synpunkter om Sveriges krisberedskap, medskick från vårt arbete med krisberedskap och synpunkter på enskilda förslag.

Myndighetens synpunkter

Sverige har ett bristfälligt funktionshinderperspektiv inom krisberedskapsarbetet

I artikel 11 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning fastslås att staten är skyldig att vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa skydd och säkerhet för personer med funktionsnedsättning som befinner sig i risksituationer, däribland väpnade konflikter, humanitära nödlägen och naturkatastrofer. Detta innebär exempelvis att ingen person med funktionsnedsättning ska lämnas efter vid en katastrof eller annan nödsituation.

Under 2024 har FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning kommenterat Sveriges krishanteringsarbete¹ och rekommenderat Sverige att bland annat:

- Utveckla en heltäckande strategi som inkluderar ett perspektiv som tar hänsyn till personer med funktionsnedsättning. Strategin bör omfatta alla typer av risksituationer och humanitära katastrofsituationer, inklusive folkhälsonödlagen, klimatförändringar och katastrofriskreducering.
- Se till att alla personer med funktionsnedsättning, i risksituationer och humanitära katastrofsituationer, har möjlighet att utnyttja tillgängliga kommunikations- och informationsmedel, inklusive lättläst, punktskrift och teckenspråk.

Tidigare kriser som covid-19-pandemin, terrorattentatet på Drottninggatan 2017 och det pågående kriget i Ukraina har visat att personer med funktionsnedsättning far illa i högre utsträckning än övrig befolkning. Det kan exempelvis vara utmaningar kring brist på tillgänglig information, eller svårigheter att evakuera.

MFD:s nyligen publicerade rapport Krisberedskap för alla (2025:1) visar bland annat att kommuner ofta saknar rutiner för att säkerställa att de kan nå alla invånare med funktionsnedsättning vid kris eller krig. Dessutom tenderar kommuner ofta att enbart inkludera personer som har stöd enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, eller socialtjänstlagen (2001:453), SoL, när de definierar personer med funktionsnedsättning. Detta trots att majoriteten av personer med funktionsnedsättning bor i eget boende och inte tar del av kommunala stödinsatser.

Resultat från MFD:s digitala undersökningspanel Rivkraft, som består av över 2 300 personer med funktionsnedsättning, visar på en utbredd oro för kriser och krig. Vanliga orsaker till oro är bland annat rädslan för att bli övergiven, risken att inte få viktig information som kan vara avgörande för ens säkerhet, och att skyddsrum inte är tillgängliga.²

MFD vill även lyfta att barn med funktionsnedsättning är en särskilt utsatt grupp i händelse av kris eller krig. Utredningen lyfter i sitt betänkande ofta fram barn, men vanligtvis i samband med äldre och personer med funktionsnedsättning. MFD vill understryka att barn inte är en homogen grupp och att barn med

¹ [Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport - MFD](#)

² Myndigheten för delaktighet. *Undersökningspanelen Rivkraft nr 40*. 2023.

funktionsnedsättning har specifika behov som kräver särskild uppmärksamhet. MFD vill lyfta fram det bristande kunskapsläget om, och det förebyggande arbetet för, barn och unga med funktionsnedsättning och vikten av barns och ungas egen involvering och delaktighet i frågor som rör krisberedskap.

Slutligen vill MFD uppmärksamma att en krissituation riskerar att leda till en avsevärt större andel personer med funktionsnedsättning i samhället. Detta beror på att en stor del av Sveriges befolkning hanterar sina funktionsnedsättningar med hjälp av olika hjälpmedel, vilka kan slås ut vid en kris. Det kan exempelvis vara personer som använder respirator, hörapparat eller elektrisk rullstol, som inte kan laddas om elen har slagits ut. Eller att olika typer av synhjälpmedel inte längre går att införskaffa. Större olyckor eller väpnade konflikter kan också innebära att antalet personer med rörelsehinder till följd av skador ökar betydligt.

Mot denna bakgrund är det av största vikt att tillgänglighet och universell utformning inkluderas som grundläggande principer i arbetet med att stärka Sveriges beredskapsförmåga. Funktionshindersorganisationer behöver involveras i betydligt större utsträckning, och räddningstjänst och andra relevanta yrkesgrupper bör tränas och få utbildning för att förstå och möta de behov som personer med funktionsnedsättning kan ha.

Synpunkter på enskilda förslag

6.3.10 Kommuner och regioner ska samverka med berörda statliga myndigheter och staten ska stödja och samordna kommuner och regioner

I förslaget ges länsstyrelserna en stor roll, de ska bland annat samordna samverkan och stödja och samordna kommunerna och regionerna. Länsstyrelserna har också ett så kallat geografiskt områdesansvar. MFD menar att länsstyrelsens roll också skulle kunna inkludera att följa upp att ett funktionshindersperspektiv inkluderas i kommuner och regioners krisberedskapsarbete.

6.3.12 Informationsskyldighet gentemot allmänheten

MFD välkomnar förslaget men vill betona vikten av att alla invånare faktiskt nås av viktig information. Det är viktigt att förtydliga ansvaret när det kommer till tillgänglighet i information, eftersom det perspektivet ofta förbises. MFD har i sin rapport Krisberedskap för alla (2025:1) visat att många kommuner saknar rutiner för att säkerställa att deras information når alla invånare med funktionsnedsättning.

6.4.2 Särskilda samlingsplatser under kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap

MFD välkomnar förslaget om särskilda samlingsplatser. Utredningen konstaterar att vissa grupper, bland annat personer med funktionsnedsättning, inte har möjlighet att fly av egen kraft inför ett befarat eller pågående väpnat angrepp mot landet. Det är sannolikt att dessa grupper kommer ha ett extra stort behov av de

särskilda samlingsplatserna. MFD vill därför betona att det är viktigt att samlingsplatserna utformas på ett tillgängligt sätt. Det gäller även informationen om särskilda samlingsplatser och information på platserna. Samråd bör ske med bland annat funktionshindersorganisationer för att få in relevanta perspektiv.

6.4.3 Hjälp vid användning av skyddsrum och andra skyddade utrymmen

MFD välkomnar utredningens förslag om att en kommun ska vidta åtgärder som behövs för att kunna hjälpa bland annat personer med funktionsnedsättning som bor i särskilda boendeformer med tillgång till service och omvårdnad med stöd av SoL eller LSS att komma i skydd i skyddsrum eller annat skyddat utrymme vid ett väpnat angrepp. Men det är viktigt att komma ihåg att många personer med funktionsnedsättning bor hemma och inte erhåller några särskilda insatser. Flera av dem kan också behöva hjälp att ta sig till skyddsrum. Framförallt i händelse av höjd beredskap då exempelvis elnät kan ha slagits ut och hjälpmedel kan ha slutat fungera. Här har kommuner och regioner ett ansvar att lära känna sina invånares särskilda behov inför en sådan situation.

Gällande skyddade utrymmen har MFD i sitt remissvar avseende betänkandet Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap (SOU 2022:57) lyft fram att personer med funktionsnedsättning även ska få tillgång till skyddsrum på lika villkor som övrig civilbefolkning och inte endast hänvisas till skyddade utrymmen, som i förhållande till skyddsrum ger ett begränsat skydd. Det är därför viktigt att skyddsrum så långt som möjligt görs tillgängliga utan att skyddsnivån påverkas, och att personer med funktionsnedsättning kan få information om vilka skyddsrum som är tillgängliga för dem utifrån deras funktionsnedsättning.

6.6 Geografiskt områdesansvar

MFD välkomnar förslaget om att kommunen ska verka för att relevanta aktörer i kommunen samverkar och uppnår samordning i fråga om de åtgärder som kan behöva vidtas inför och under fredstida krissituationer och höjd beredskap. MFD vill lyfta fram att funktionshindersorganisationer kan vara en relevant aktör då de besitter kunskap om vilka åtgärder som kan behöva genomföras för att stärka krisberedskapen för personer med funktionsnedsättning.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har ställföreträdande generaldirektör Tarja Birkoff (beslutande), avdelningschef Pernilla Börjesson och utredare Karl Holzwardt Kristiansson (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

[elektroniskt underskriven]

Tarja Birkoff

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN:	Tarja Birkoff
TITEL, ORGANISATION:	Ställföreträdande generaldirektör, Myndigheten...
TID:	2025-02-11 10:03:53 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP:	E-post (tarja.birkoff@mfd.se)
IDENTIFIKATIONS-ID:	570fedda376046cfbcedb2badedf22be

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2025-02-11 10:03:58 +01:00
Ref: 188369SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)